

HET FRIESE VELD

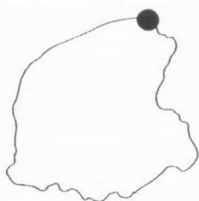
dilemma's bij het beheer van de Bandpolder, een gesprek met Paul Verbeij, opzichter bij Natuurmonumenten

interview: Marga van den Ham

De beheerder van de Bandpolder (figuur 1), nabij het Lauwersmeer, woont zelf op Schiermonnikoog. Een afspraak maken voor een interview buiten Schiermonnikoog is lastig, want zo vaak komt hij niet op de vaste wal. Gelukkig kan het interview toch nog vrij snel plaatsvinden, op 9 februari 1994. Het feit dat een beheerder van (onder andere) dit natuurterrein aan de vaste wal op een eiland woont, brengt mij even in verwarring, maar ik besteed er verder geen aandacht aan. Pas later, wanneer het gesprek heeft plaatsgevonden en ik erover nadenk hoe ik alles wat er gezegd is vorm zal geven, dringt het tot me door. Het blijkt voor mij een aardige indicator voor hoe het beheer gevoerd wordt. Weinig intensief. En, zoals later uit het gesprek blijkt, wordt het meeste werk uitbesteed.

De Bandpolder is 112 ha groot. De polder is in 1984 aangekocht van het toenmalige waterschap 'Fryslân', dat in die periode alle buitendijkse gronden die niet direct een functie hadden voor de waterkering, afstootte. Hoewel er aanvankelijk meer gegadigden waren voor het gebied, heeft Natuurmonumenten het uiteindelijk aangekocht omdat deze over voldoende eigen geldmiddelen beschikte om het hiaat aan subsidie aan te vullen.

In de tijd dat het gebied nog in handen was van waterschap 'Fryslân' fungeerde het 's winters als voedselgebied voor ganzen, met name Brandganzen en Rotganzen. Daarnaast is het een belangrijk broedgebied voor weidevogels en wordt er bij het opstellen van de beheersplannen ook rekening gehouden met de bestaande botanische waarde.

Figuur 1. Ligging van de Bandpolder

Uit het gesprek blijkt, hoewel niet hardop gezegd, dat van de drie beheersdoelen (ganzenopvang, vogelbroedgebied en plantengroei) de functie voor ganzen Verbeij wel het meest na aan het hart ligt. "Als de Brandganzen in de Bandpolder arriveren dan komen ze echt afgevoegen neer. En afgevoegen wil zeggen dat ze de vetreserves van de vliegsplieren hebben aangesproken. Dan kunnen ze niet meer op hun poten staan. Ze ploffen neer, deels op de dijk, deels op de bermsloten. Degenen die nog net wat meer energie hebben vliegen meteen naar de Hoek van de Band. Ze kunnen nauwelijks lopen en gaan niets anders doen dan vreten. Het gekke is dat je dan van die sikkeltjes, halvemaanvormige vreetsporen, krijgt. Ze vreten vanaf de borst

Bandpolder, 28 februari 1994

foto Dick Goslinga

tot aan de snavel. Het gewas is jong en eiwitrijk, dus gemakkelijk verteerbaar. Na 20 minuten tot een half uur hebben ze alweer voldoende kracht om op hun poten te kunnen staan. Op dat moment is het voor hen tafeltje-dek-je. Want je hebt als beheerder ervoor gezorgd dat het gebied bij aankomst optimaal geschikt is voor ze". Even later zegt hij: "Ik kijk elk jaar weer uit tot ze komen en tot ze weer vertrekken. Als het koninginnedag wordt dan weet ik dat het zo'n beetje is gebeurd. Opgewekt vliegend gaan ze richting huis, dan heb je als beheerder je taak volbracht. En wanneer je ze dan in het najaar weer terug ziet komen dan is dat leuk. Een heleboel dieren zijn geringd met kleurringen. Die tel je nu al zo'n 6, 7 jaar. Ik wil niet zeggen dat je een band met die beesten hebt, maar je herkent ze wel als individu. Dan denk je: O, ben jij er ook weer!. Met strenge winters wijken ze uit naar collega's in de Korendijkse Slikken en de Zuid-Hollandse eilanden, dan bel je elkaar om te zeggen dat over drie à vier uur de eerste Brandganzen wel zullen arriveren. Je geeft de nummers door en dan bellen ze later terug dat ze inderdaad zijn aangekomen".

Het nastreven van drie beheersdoelen leidt ook wel tot dilemma's. Zo is het voor de ganzen van belang om een uniform eiwitrijk gewas te produceren, waarmee de ganzen in korte tijd weer op krachten kunnen komen. Voor de broedende weidevogels is echter juist variatie belangrijk. Hoge pollen voor de nodige beschutting maar voor bepaalde soorten ook 'kort' grasland of zelfs kaal land voor het bemachtigen van voedsel. Gelukkig biedt het terrein daarin zelf uitkomst. In de westelijke punt, de Hoek van de Band, is het terrein schraal en groeien ook de meeste zoutminnende planten door het nog aanwezige zout van de van de vroegere Lauwerszee. Na de afsluiting werd het 'de Lauwersmeer' die nu aan

het verzoeten is. De zoutminnende plantengroei is dan ook geen blijvende zaak en zal in de loop der jaren steeds verder achteruitgaan. Het oostelijk deel wordt bemest. Vroeger, toen het nog voornamelijk een agrarische bestemming had, met kunstmest, maar tegenwoordig vooral met ruige stalmest. Dit heeft bovendien een gunstig effect op het terugdringen van de Akkerdistel. Vroeger werden de Akkerdistelplanten regelmatig bespoten. Het beleid van Natuurmonumenten is er nu op gericht om geen onkruidbestrijdingsmiddelen te gebruiken. Sindsdien heeft de Akkerdistel zich sterk kunnen uitbreiden. "Maar waar Akkerdistel groeit kunnen geen weidevogels broeden en groeit geen gras voor ganzen", zo stelt Verbeij. Het dilemma van meerdere beheersdoelen speelt ook bij de waterhuishouding. Voor weidevogels is grote verscheidenheid geboden. Sommige soorten fourageren gemakkelijker in drassig terrein. Voor de voedselbehoefte van ganzen echter kan een te nat terrein nadelig zijn. Door vernatting van de bodem krijg je een verschuiving in de samenstelling van de plantengroei, waardoor grassen die de ganzen nu in de winterperiode eten en waarvan de hergroei hoog is, gaan afnemen. Daarin zal een evenwicht moeten worden gevonden. Nog andere dilemma's spelen een rol. Zoals rekening houden met de boeren die de Bandpolder al vele jaren gebruiken voor hun vee. De rechten en plichten die daarbij horen, kunnen niet zomaar aan de kant geschoven worden. Vroeger liepen er 150 melkkoeien en nog eens 150 hokkelingen rond. Dat gaf veel rustverstoring en vertrapping, omdat de koeien tweemaal per dag werden opgehaald om te melken. Vooral de

hokkelingen waren in de broedtijd een probleem omdat ze in hun 'enthousiasme' veel legsels vertraptten. Toch was het gebied ook toen een goed weidevogelgebied. Maar met de veranderingen in het boerenbedrijf, waarbij de landbewerkingen steeds vroeger plaatsvinden, is het van steeds groter belang om gebieden te scheppen waar vogels rustig kunnen broeden. Inmiddels is het gebruik van de Bandpolder veranderd. Nog steeds wordt vee ingeschaard voor beweiding, maar het gaat nu om een veel kleiner aantal en het betreft geen melkvee meer. De data van in- en uitschering van het vee en de maaidata worden bepaald door Natuurmonumenten. Het werk wordt uitgevoerd door een loonbedrijf dat alleen kan werken met toestemming van Natuurmonumenten.

Maar hoezeer er ook gewerkt wordt aan het beheer van het gebied, er zijn factoren die niemand in de hand heeft. In 1993 hebben veel sterns gebroed in het gebied. Door de aanwezigheid van Wezels en Hermelijnen is er ditmaal weinig van de broedsels terecht gekomen, aldus Paul Verbeij. Ook de vos eist nu zijn deel, wat het er voor de weidevogels zoals de Grutto niet gemakkelijker op maakt. Vroeger kwam de vos er niet voor, maar door de veranderingen in de Lauwersmeer heeft deze zich er nu kunnen vestigen.

Het Lauwersmeergebied is nog steeds in ontwikkeling en dat gaat gepaard met voortdurende, soms onvoorziene, veranderingen. Daarom is het moeilijk om voorspellingen te doen over de Bandpolder zelf. Zeker is wel dat het een belangrijk natuurgebied is. Het zal interessant zijn de ontwikkelingen te blijven volgen.